

Moslams moeten radicalisering zélf voorkomen

door Aart G. Broek

Ahmed Marcouch, Tweede Kamerlid van de PvdA, roept moslams in Nederland op om in eigen gelederen expliciet stelling te nemen tegen gewelddadige radicalisering. Deze eis wordt gekoppeld aan een beroep op alle politiek bestuurders. Zij moeten de voorhoede van islamitische opvoeders en opiniemakers steunen bij hun inspanningen om als gelovige te worden gerespecteerd, niet te worden belaagd en belasterd, en om in alle opzichten als gelijkwaardige burgers te worden behandeld.

TAAK / Marcouch legt een opmerkelijk zware taak bij de moslimgroepen in de Nederlandse samenleving. Met recht! Hij zou wel nadrukkelijker moeten aangeven waarom de moslimgroepen toch echt zélf de eerstgeroepen zijn om het tij te keren.

We weten inmiddels maar al te goed waarom (jonge) mannen en vrouwen radicaliseren en tot agressie en zelfs geweld overgaan. Dé brandstof is schaamte, d.w.z. de de feitelijk ervaringen met en diepgewortelde angst voor ingrijpende vormen van sociaal-emotionele vernedering, afwijzing en uitsluiting.

De terreurdeskundige Jessica Stern bracht jaren door bij militante groeperingen in de Arabische wereld en kwam tot een overtuigend inzicht in de aard van radicalisering; zie haar overrompelende studie *Terror in the Name of God; Why Religious Militants Kill* (New York, 2003). In een interview vatte ze het probleem en de oplossende richting samen: 'Mij lijken gevoelens van vernedering en vervreemding de kern van het probleem. Ik zou daarom een oorlog tegen de vernedering willen afkondigen, maar hoe doe je dat?' Stern tast in het duister. Er is echter wel degelijk een antwoord op te vinden.

SCHAAMTE-MANIFESTATIES / Vernederingen vinden allereerst plaats in de groep waarbinnen we geboren worden en opgroeien. Het is binnen de eigen groep dat we worden beschaamd en zodoende schaamte-ervaringen opdoen. Wanneer er sprake is van een opeenstapeling van ernstige schaamte-ervaringen ontwikkelen we een persoonlijkheid die door schaamte wordt aangestuurd. We zullen vervolgens bijzondere schaamte-manifestaties te zien geven.

Tot die elkaar versterkende kenmerken behoren met name wantrouwen, een beperkt empatisch vermogen, vormen van gebrekkige zelfredzaamheid en zodoende sterke afhankelijkheid van directief optreden, extreem kopieergedrag (*mimicry*), gemankeerd vermogen tot intimiteit, neutraliseringsmechanismen als ontkennen en verantwoordelijkheid afschuiven, en, niet het minste tekenend voor schaamtegestuurd gedrag: agressiviteit. Geweld wil schaamte lozen!

Sommige moslimjongeren doen – vanwege een veelvoud van redenen en omstandigheden – ernstige schaamte-ervaringen op. Met andere woorden: het ontbreekt ze in de eigen groep aan voldoende geborgenheid. Ze raken, in de woorden van Marcouch, de weg kwijt. Het opdoen van ernstige schaamte-ervaringen in het eigen verleden, een gebrek aan waarderende geborgenheid in het heden en een ontbrekend toekomstperspectief worden door de jihad ruimschoots goedge maakt. Als jihadstrijder weet je je gewaardeerd en geborgen tot in het hiernamaals. Er is dan ook weinig reden om te denken dat wanneer de stap eenmaal gemaakt is, het nog mogelijk is om de jihadist te redden.

MOSLIMGROEPEN / Willen we voorkómen dat jonge mannen en vrouwen de radicaliserende stap maken, dan is de richting die Marcouch aanwijst, zonder meer de beste. Hij wijst naar de groep waaruit de jihadisten komen: de eigen sociaal-culturele groep. Het zijn de eigen moslimgroepen die de geborgenheid moeten geven, die ieder mens nu eenmaal nodig heeft. Daar behoort – gegeven het land waarin we leven – een afwijzing van jihadistisch geweld toe.

Het is echter de vraag of dat zo luid en duidelijk moet worden geroepen, dat ook iedereen buiten de eigen groepen het hoort. Dat lijkt mij meer een politiekcorrect roepen voor de niet-islamitische buitenwacht. Het zal voor de jongeren geen zoden aan de dijk zetten. Wat zij behoeven is een opgroeien naar volwassenheid, dat een gewaardeerde plek oplevert allereerst in de eigen groep. Op weg naar volwassenheid wordt in toenemende mate van belang om ook buiten de eigen groep, in de samenleving in het algemeen, te worden geaccepteerd en gewaardeerd.

KEUZES / Wanneer je dit – in de eigen moslimgroep - onderkent, wordt het een stuk gemakkelijker om de broodnodige keuzes te maken. Wanneer je je realiseert, dat je zult moeten meedraaien in een land als Nederland dan zul je je tal van zaken eigen moeten maken, die je ‘van huis uit’ dikwijls niet zomaar meekreeg of meekrijgt. Zo zal – een voorbeeld van Marcouch – het aanreiken van dogma’s moeten worden vervangen door het leren stellen van vragen, dan dient de emancipatie van vrouwen te worden geaccepteerd, en moet de afwijzing van homoseksualiteit worden ingeruild voor de acceptatie ervan.

Wanneer het door Marcouch verlangde ‘keuzepakket’ helder invulling krijgt in de eigen groep, dan zal het een fluitje van een cent blijken om hiervoor ondersteuning te vinden buiten die groepen, waaronder bij de politiek bestuurders. Het onomwonden kiezen vóór de Nederlandse samenleving is een opgave, maar wel een met een flinke beloning: je kinderen vertrekken niet om jihadstrijder te worden.

Deze column werd dinsdag 3 februari 2015 opgenomen op de website van Joop.nl.